

Zsuzsi Stahl, n. 1939, își amintește de vremurile războiului la Timișoara

În timpul războiului, când erau bombardamente, mergeam jos în adăpost, nu un adăpost propriu-zis, ci o pivniță cu lemne. Niciodată nu am dormit în pat. Părinții aveau o vană de rufe mare unde seara îmi făceau baie, mă spălau și îmi făceau cozile, că aveam părul foarte lung. Eram îmbrăcată de ieșit din casă, nu în pijama și dormeam în această vană. Când suna

alarma, dacă tata nu era acasă, mă luau mama cu unchiul meu sau cu mătușa, că toți am locuit în același apartament, și mă duceau jos în adăpost. Una din clipele de haz în timpul bombardamentului a fost că proprietăreasa, doamna Marschal, o femeie micuță și slabă, era atât de speriată de bombardament, că și-a pus vailingul, un fel de lighean în care de fapt se spălau vasele, pe cap și cu asta pe cap a venit jos în pivniță. Îmi va rămâne toată viața în fața ochilor cum a apărut ea cu ligheanul acela pe cap! (*Râde*)

Chiar și în momentele de primejdie ai fost în stare să râzi!

Eram copil, pentru mine era o joacă. Singurul lucru ce l-am priceput era că trebuie să mă feresc când este alarmă. Părinții m-au învățat să mă ascund sub casa scărilor, deci cum coboram pe trepte, sub scară, acolo eram oarecum ferită. În locuința noastră a căzut o bombă incendiară și unchiul și tatăl meu au stins focul, dar pe urmă, dacă s-a reparat și ce s-a făcut, eu nu mai țin minte, însă adăpostul nu se mai putea folosi. Atunci ni s-a aprobat să mergem pe strada Văcărescu, după colț de la noi, era o casă cu o curte enorm de mare cu un adăpost sub pământ, unde încăpeau foarte mulți oameni. Toți am ajuns acolo, cei din casa respectivă și noi, din casa noastră și din alte case. Erau tot felul de oameni, și în vârstă și mai tineri, vorbeau, discutau, povesteau bancuri. Crezând că eu dorm, au povestit diferite bancuri cu multe înțelesuri pe care eu a doua zi le-am repetat la bunica mea. Bunica a fost îngrozită, cum de nu au grijă ce vorbesc în fața copilului!

Tot acolo, în acest adăpost, într-una din nopți, am început să-i plâng lui tata că mie îmi trebuie pipi și că trebuie să fac pipi. Nu a avut încotro, a trebuit să urce cu mine, să iasă din adăpost și să mă pună acolo, lângă un copac, să fac

pipi. Spre norocul tuturor, pentru că toata casa respectivă și curtea au fost bombardate și dacă eu nu ieșeam, cu toții ardeam acolo în adăpost.

Cum cu toții? Și ceilalți au ieșit?

Nu, dar tata a putut să vadă ce s-a întâmplat, a spus la toată lumea să iasă de acolo, că o să ardă. A avertizat lumea și toată lumea a ieșit afară, așa că nu au fost victime.

De ce depinde viața omului...

Fragment din interviul realizat de Getta Neumann în noiembrie 2012, Israel, care va apărea în volumul în pregătire *Destine evreiești la Timișoara*, de Getta Neumann și Smaranda Vultur.